

Türkiye’de Faaliyette Bulunan Kamu Bankalarının 2014 - 2024 Dönemi Faaliyetlerinin Özsermaye Kârlılığı Bileşenlerine Göre Analizi

*Analysis of the Activities of Public Banks Operating in Türkiye for the Period 2014 - 2024
According to the Components of Return on Equity*

Ali BORA*
Erdal ARSLAN**
Servet ÖNAL***

ÖZ

Bankacılık Kanunu'na göre Türkiye'deki bankalar, mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ve katılım bankaları olmak üzere üç ana başlık altında tanımlanmıştır. Bu banka grupları ayrıca sermaye yapısına göre kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalar olarak sınıflandırılmaktadır. 2024 yılı sonu itibarıyla, kamu sermayeli mevduat bankaları, mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarından oluşan faiz bazlı bankacılık sektöründe önemli bir paya sahiptir. Bu oran, toplam aktiflerde %41,4, kredilerde %40,2 ve mevduatlarda %47,4 olarak gerçekleşmiştir. Bankanın dönemsel faaliyet sonuçlarının istenen düzeyde olup olmadığını belirlemek için kârlılık ve risk analizi yapılmalıdır. Analizin ilk aşamasında, faaliyet sonucu elde edilen kâra ait verileri sağlamak için temel mali tabloların sağladığı bilgiler yeterli olacaktır. Özsermaye kârlılığı modeli, ilk aşama için uygun bir modeldir. Özsermaye kârlılığı modeli, bankanın dönem kârının kaynaklarını belirlemek için özsermaye kârlılığını çeşitli temel bileşenlere ayırır ve DuPont modeli olarak da bilinir. Temel bileşenler kârlılık, verimlilik ve finansal kaldıraç oranlarından oluşur. Bu çalışma, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu sermayeli mevduat bankalarının 2014-2024 dönemindeki finansal performansını, özsermaye kârlılığı bileşenleri yöntemini kullanarak diğer banka grupları ve sektör ortalaması ile karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Çalışma, 2018 ve sonrasında sektör ortalamasının altında özsermaye kârlılığı elde eden kamu sermayeli mevduat bankalarının bu düşük performansının kaynaklarını özsermaye kârlılığı modeli ile ortaya koymaktadır. Çalışmada, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından yayımlanan istatistik ve raporlardan elde edilen veriler kullanılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Özsermaye Kârlılığı, Kamu Bankaları, Finansal Analiz, Çoklu Oran Analizi

ABSTRACT

According to the Banking Law in Turkey, banks are defined under three headings: deposit banks, development and investment banks, and participation banks. These bank groups are further classified according to their capital structure as publicly owned, privately-owned, and foreign-owned banks. As of the end of 2024, publicly owned deposit banks accounted for a significant share of the interest-bearing banking sector, comprised of deposit banks and development and investment banks. This ratio was 41.4% in total assets, 40.2% in loans, and 47.4% in deposits. To determine whether a bank's management is achieving its objectives, its return and risk status should be analyzed. In the initial stages of the analysis, balance sheet and income statement information will be sufficient to provide profitability data. The return on equity model is a suitable model for the initial phase. Commonly known as the DuPont model, the return on equity model breaks down the return on equity into several key components to identify the sources of a bank's profitability. These components include profitability, efficiency, and financial leverage ratios. This study examines the financial performance of state-owned deposit banks operating in the Turkish banking sector for the period 2014 to 2024, using the return on equity components method, in comparison with other banking groups and the banking sector average. The study identifies the sources of this underperformance of state-owned deposit banks, which achieved a return on equity below the sector average in 2018 and beyond, using the return on equity model. Data from statistics and reports published by the Banks Association of Türkiye were used in the study.

KEYWORDS

Return on Equity, Public Banks, Financial Analysis, Multiple Ratio Analysis

* Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, ali.bora@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1766-0123

**Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, erdalarslan@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4892-2963

*** Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, servetonal@osmaniye.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5452-6938

<i>Makale Geliş Tarihi / Submission Date</i> 26.08.2025		<i>Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance</i> 11.11.2025	
<i>Atıf</i>	Bora A., Arslan E. ve Önal S. (2025). Türkiye’de Faaliyette Bulunan Kamu Bankalarının 2014 - 2024 Dönemi Faaliyetlerinin Özsermaye Kârlılığı Bileşenlerine Göre Analizi. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 28 (2), 539-550.		

GİRİŞ

Bankalarda finansal performans ölçülmesinde farklı yöntemler uygulanmaktadır. Finansal oran analizi bu yöntemlerden biridir. Bu yöntem, kolayca anlaşılabilirdiği için benimsenmektedir. DuPont analizi olarak da ifade edilen özsermaye kârlılığı bileşenleri, çoklu oran analizi biçiminde ifade edilmektedir. Bu analizde banka faaliyet sonuçları özsermaye kârlılığı temeline göre değerlendirme yapılmaktadır. Özsermaye kârlılığı, banka ortaklarının ve sahiplerinin bankaya sermaye olarak koyduğu her bir Türk Lirası karşılığında kazanacakları kârı gösterecektir. Özsermaye kârlılığı bankacılıkta ortaklar ve potansiyel yatırımcılar bakımından önemli bir başarı belirtisi olmaktadır. Bir bankanın özsermaye kârlılığı açısından başarı derecesi diğerleri ile karşılaştırma yapılarak belirlenebilmektedir. Özsermaye kârlılığı alanında başarısız olan bankaların sebebi özsermaye kârlılığı bileşenleri yönteminde özsermaye kârlılığını etkileyen faktörler incelenip ortaya konmaktadır. Türkiye’de bankacılık sektörünün mal varlığı (sermaye sahipliği) yapısına göre mevduat bankaları özel, kamu ve yabancı sermaye olarak sınıflandırılmaktadır. Türkiye bankacılık sektöründe sahiplik durumuna göre 2014 yılından 2024 yılına kadar sayılarda bazı değişiklikler olsa da son olarak 2024 yılında 9 özel, 3 kamu ve 21 yabancı sermayeli mevduat bankası faaliyetini sürdürmüştür. Bu sayılara ilave olarak, 15 Ağustos 2024’te bir özel bankaya, 31 Ekim 2024’te ikisi özel biri kamu olmak üzere üç dijital mevduat bankasına faaliyet izni verilse de bu çalışmada bu bankalar dikkate alınmamıştır.

Çalışmada literatür incelemesi bölümünde bankalarda finansal oran analizi ve DuPont (özsermaye kârlılığı) analiz sistemi kullanılarak yapılan finansal performansla ilgili çalışmalar değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde Türkiye Bankalar Birliğinin verileri ve raporlarından yararlanılarak 2014-2024 yıllarında Türkiye’de bankacılık sektörü yapısı ile ilgili bilgilere değinilmiştir. Dördüncü bölümde özsermaye kârlılığı bileşenleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Beşinci bölümde ise Türkiye’de bankacılık sektörünün sahiplik durumlarına göre bankalar özsermaye kârlılığı bileşenlerine göre analiz edilmiştir.

1. LİTERATÜR

Özsermaye kârlılığı analizi, bir şirketin mali performansını değerlendirme ve bu performansın ardındaki temel faktörleri anlamak için yaygın olarak kullanılan bir analiz türüdür. Bu analiz, özellikle kârlılık, varlık verimliliği ve finansal kaldıraç arasındaki ilişkileri inceleyerek, işletmenin özsermaye kârlılığını detaylı bir şekilde ortaya koyar. Literatürde yapılan çalışmalarda, DuPont analizi ile elde edilen bulgular, bankacılık sektöründen gayrimenkul sektörüne kadar geniş bir yelpazede işletmelerin performansını değerlendirmek için etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin, bazı araştırmalar, yabancı sermayeli bankaların yüksek kârlılık ve etkinlik oranlarıyla öne çıktığını, ancak yerli bankaların daha yüksek varlık verimliliği gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, DuPont (özsermaye kârlılığı) analizi, bankaların sermaye yapıları, faiz dışı giderler ve kredi karşılıkları gibi faktörlerin kârlılık üzerindeki etkilerini de incelemektedir. Çeşitli sektörlerde yapılan araştırmalar, işletmelerin yönetim kalitesinin ve finansal stratejilerinin performans üzerinde önemli etkiler yarattığını göstermektedir. Gayrimenkul sektöründe ise, yüksek özsermaye verimliliği ve varlık devir hızının önemli göstergeler olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Ak Merkez GYO gibi şirketlerin başarılı performansının, yüksek net kâr marjı ve etkin varlık yönetimi gibi faktörlere dayandığı vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, özsermaye kârlılığı analizi, işletmelerin finansal durumlarını anlamak ve bu durumun altında yatan nedenleri incelemek için güçlü bir yöntem sunmaktadır. Yapılan literatür çalışmaları, bu analiz ile elde edilen verilerin işletme stratejilerinin oluşturulmasında önemli bir rehber olduğunu ortaya koymaktadır.

Finansal oran analizi, DuPont analizi veya özsermaye kârlılığı analizi ile ilgili literatürde yer alan çeşitli çalışmalar ve elde edilen bulgular aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Denizer (1999), 1980-1997 yılları arasında bankacılık sisteminde faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankaları verimlilik, kârlılık ve pazar payı açısından karşılaştırılmıştır. Özsermaye kârlılığı, varlık kârlılığı ve net aracılık marjı oranları kârlılık oranları olarak ele alınmış ve yabancı bankaların daha yüksek kârlılık oranlarına sahip olduğu bulunmuştur. Önal ve Sevimeser (2006) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların verimliliğini sahiplik yapılarına göre karşılaştırmış ve yabancı bankaların en verimli banka grubu olduğu, bunu kamu bankalarının takip ettiği, özel bankaların ise verimlilik sıralamasında listenin en sonunda yer aldığı sonucuna varmıştır. Aktaş ve Kargın (2007) tarafından yapılan çalışma sonucunda; 2003-2006 yılları arası Türk Bankacılık Sektörü (TBS)’nde yabancı bankaların sermaye yeterlilik oranları ve likidite oranları ulusal bankalara göre daha yüksek çıkmıştır. Ancak, varlık kalitesi ve kârlılık oranları açısından yabancı ve ulusal bankalar arasında belirgin bir fark gözlemlenmemiştir. Akbulut ve Albayrak (2009) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’deki mevduat bankaların yıllık performans endeksleri temel bileşenler analizi kullanılarak hesaplanmış ve bu endeksler doğrultusunda, genel olarak yabancı

bankaların kamu ve özel bankalara kıyasla daha yüksek performans sergilediği gözlemlenmiştir. Ata (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren yerli bankaların performans göstergeleri açısından yabancı bankalardan daha etkin olduğu tespit edilmiştir. Ancak, yabancı bankaların faiz dışı giderlerin toplam varlıklara oranı, varlık kârlılığı ve faaliyet kârının toplam varlıklara oranı gibi göstergelerde daha yüksek etkinlik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Yücel (2009), TBS'deki bankaları 2002-2007 dönemi için incelemiş ve 2002 yılı itibarıyla kamu bankalarının sermaye, likidite, kredi ve kârlılık oranları açısından yabancı sermayeli ve özel bankaları geride bıraktığı sonucuna varmıştır. Bu eğilim 2003-2004 yıllarında da devam etmiş, ancak 2005 yılı itibarıyla yabancı ve özel bankalar üstünlük sağlamaya başlamıştır. Ajmera (2012) tarafından yapılan çalışmada, 2006-2011 yılları arasında bankacılık sektörünün finansal sağlamlığı DuPont modeli kullanılarak analiz edilmiş ve öz sermaye kârlılığı en yüksek bankanın State Bank of India olduğu belirlenmiştir. Demirel vd. (2013) yaptıkları çalışmanın sonucunda, kamu bankalarının personel giderleri ve operasyonel giderlerin toplam varlıklara oranı açısından daha verimli olduğu, yabancı bankaların ise net faiz gelirlerinin toplam varlıklara oranı açısından daha yüksek oranlara sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kandemir ve Arıcı (2013), 2001-2010 döneminde TBS'deki bankaların faaliyetlerini incelemiş ve 2001 krizi sonrasında mevduat bankalarının yüksek sermaye yeterliliği ve likidite oranlarına sahip olduğu, varlık ve yönetim kalitesi açısından en iyi performans gösteren banka grubunun yabancı bankalar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) çalışmalarında, mevduat bankaları ile katılım bankalarından oluşan ve Türkiye'deki bankacılık sisteminde faaliyette bulunan bankaların 2002-2013 yılları arasındaki faaliyetlerini CAMELS yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışma sonucunda, özel sermayeli bankaların güçlü sermaye yapıları ve yüksek kârlılıklarıyla yönetim kalitesinde başarılı bir performans göstererek en yüksek puanı aldığı, kamuya ait bankaların güçlü sermaye yapıları ve varlıklarındaki iyileşme nedeniyle ikinci sırayı aldığı, yabancı sermayeli bankaların ise artan takip oranları nedeniyle daha zayıf bir performans gösterdiği belirlenmiştir. Balaj (2015), 2001-2007 yılları arasında Kosova'daki yerli ve yabancı bankaların faaliyetlerini incelemiş ve yabancı bankaların daha yüksek varlık ve özsermaye kârlılığına sahip olduğu sonucuna varmıştır. Yabancı bankaların daha yüksek varlık ve özsermaye kârlılığının nedenleri arasında daha yüksek faiz marjı, etkili ve verimli maliyet yönetimi ve yüksek kaldıraç oranları yer almaktadır. Yerli bankaların yüksek varlık verimliliğine rağmen düşük kârlılıklarının nedeni ise kredi portföylerinin kalitesinin düşük olmasından kaynaklanan yüksek kredi karşılık maliyetleridir. Haider (2016) Hindistan bankacılık sektöründe faaliyette bulunan HDFC Bank ve Baroda Bank'ı karşılaştırmalı olarak incelemiş, HDFC Bank'ın finansal kaynakları yönetme konusunda Baroda Bank'a göre daha verimli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Rooplata (2016), Hindistan'da faaliyet gösteren Baroda Bank ve India Bank'ın karşılaştırmalı analizini gerçekleştirmiş ve Baroda Bank'ın son beş yılda en yüksek kâr elde etmesine rağmen, India Bank'ın daha yüksek özsermaye kârlılığına sahip olduğu sonucuna varmıştır. Buna göre, bir bankanın daha yüksek kâr elde etmesinin, mutlaka daha yüksek özsermaye kârlılığına sahip olacağı anlamına gelmediğini göstermiştir. Önal ve Mat (2017) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'deki Özel Katılım Bankalarının 2014-2016 dönemine ait kârlılıklarını oran analizi yöntemiyle incelenmiş, özel katılım bankalarının, kârlılık oranlarından özsermaye kârlılığı ve aktif kârlılıklarında düşüş eğiliminin olduğu, Kuveyt Türk Katılım Bankasının diğer katılım bankalarından pozitif ayrılarak yüksek özsermaye kârlılığı ve aktif kârlılığı elde ettiği, Albaraka Türk Katılım Bankasının kârlılık oranlarında ikinci sırada yer aldığı, en son sırada yer alan Türkiye Finans Katılım Bankasının ortalama olarak en düşük değere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2017), Türkiye'nin en fazla varlık büyüklüğüne sahip yedi bankasının 2003-2015 yılları arasındaki finansal performanslarını oran analizi yöntemi kullanarak karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Çalışma, bir kamu bankasının pazar payı oranlarında sürekli olarak lider konumda olduğunu, ancak kârlılık göstergelerinde liderliğini yalnızca iki oranda koruduğunu ortaya koymuştur. Gümüş ve Çıbık (2018), DuPont yöntemini kullanarak 25 GYO'yu analiz etmiş ve Ak Merkez GYO'nun en yüksek özsermaye verimliliğine sahip olduğunu tespit etmiş ve yüksek öz sermaye verimliliğinin yüksek net kâr marjı ve yüksek varlık devir hızı oranından kaynaklandığını belirtmiştir. Rahman ve Mia (2018), Bangladeş'te ticaret bankalarının 2010-2016 dönemi faaliyetlerini DuPont yöntemiyle incelemiş, en yüksek özsermaye kârlılığına sahip bankanın Dhaka Bank, en düşük özsermaye kârlılığına sahip bankanın ise AB Bank olduğunu tespit etmiştir. AlAli (2019) yapmış olduğu çalışmada, Kuveyt'de bulunan bankaların 2012-2017 dönemine ait finansal performanslarını DuPont yöntemini kullanarak incelemiş, varlık kârlılığı açısından en başarılı bankanın National Bank of Kuwait olduğunu, ikinci sırada Ahli United Bank geldiğini, özsermaye kârlılığında ise Ahli United Bank'ın birinci, National Bank of Kuwait'in ikinci sırada yer aldığını, en düşük performans sergileyen bankanın Warba Bank olduğunu belirlemiştir. Arslan vd. (2020a) tarafından yapılan çalışmada, Islamic Bank

of Afghanistan’ın Bakhtar Bank ismiyle faaliyet gösterdiği ve konvansiyonel bankacılık yaptığı dönemdeki finansal performansı, Islamic Bank of Afghanistan ismiyle faaliyet gösterdiği 2009-2019 yılları arasındaki finansal performansı finansal oran analizi yöntemi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda; bankanın finansal performansında önemli iyileşmeler olduğu, varlık kârlılığı, özsermaye kârlılığı, likidite, ödeme gücü ve kaldıraç oranlarında artış olduğu, Islamic Bank of Afghanistan’ın finansal performansının önceki dönemdeki performansına göre daha yüksek olduğu ve Afganistan’da katılım bankacılığının konvansiyonel bankacılığa göre daha başarılı sonuçlar verdiği ortaya konmuştur. Arslan vd. (2020b), Afganistan’ın en büyük özel ticari bankalarından biri olan Afghanistan International Bank’ın 2009-2019 dönemindeki finansal performansını oran analizi kullanarak incelemişlerdir. Çalışmada, bankanın özsermaye kârlılığı ve varlık kârlılığının incelenen dönemde 2013, 2015 ve 2017 yıllarında düşüş eğilimi gösterdiği, diğer yıllarda ise yeterli kârlılığa sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Önal vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada, kamu katılım bankaları ile özel katılım bankalarının 2015-2020 yıllarına ait finansal performansları, özsermaye kârlılığı ve aktif kârlılığı oranları kullanılarak incelenmiş, Emlak Katılım Bankası’nın ortalama özsermaye kârlılığında ilk sırayı aldığı ortalama aktif kârlılığında ise Ziraat Katılım Bankası’nın daha iyi performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Arslan ve Bora (2021) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının 2015-2019 dönemi finansal performansları DuPont yöntemine göre incelenmiş ve kamu bankalarının 2015-2018 yılları arasında sektör ortalamasının üzerinde özsermaye kârlılığı elde ettiği, ancak özsermaye kârlılığının 2019 yılında sektör ortalamasının altında kaldığı, özel sermayeli mevduat bankalarının özsermaye kârlılığı ağırlıklı olarak sektör ortalamasının altında kaldığı ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2018 ve 2019 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde özsermaye kârlılığı elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Arslan ve Bora (2022), 2015-2020 döneminde Türkiye’de faaliyet gösteren kalkınma ve yatırım bankalarının performansını özsermaye kârlılığı yöntemine göre incelemiş; kalkınma ve yatırım bankalarının incelenen dönemde sektör ortalamasına göre daha yüksek varlık kârlılığı elde etmelerine rağmen daha düşük özsermaye çarpanına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Katı (2024) çalışmasında, TBS’de faal olarak bulunan kamuya ait mevduat bankalarının faaliyet sonuçlarını Çok Kriterli Karar Verme yöntemlerinden olan İstatistiksel Varyans - TOPSIS (İdeal Çözüme Dayalı Sıralama Tekniği) yöntemi kullanarak analiz etmiş, Ziraat Bankası’nın ve Vakıflar Bankası’nın en iyi performanslarının 2016 yılında, Halk Bankası’nın ise 2017 yılında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Demirtaş (2024a) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların finansal performansları DuPont yöntemi kullanılarak incelenmiş, çalışma sonucunda, mevduat bankalarında özsermaye kârlılığı sektör ortalamasının altında iken, katılım bankalarında bu oran sektör ortalamasının üzerinde olduğu, kalkınma ve yatırım bankalarının ise genellikle mevduat bankalarının üzerinde özsermaye kârlılığına sahip olduğu ortaya konmuştur. Demirtaş (2024b) çalışmasında, 14 ülkeden İslami bankacılık verileri aracılığıyla öz sermaye kârlılığını destekleyen ortak bileşenleri bulmak amacıyla DuPont analiz yöntemi kullanmış, yüksek kârlılığın yüksek operasyonel verimlilik ve kaldıraçla desteklendiği, aktif verimliliğin nispeten düşük kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

2. TÜRKİYE’DE 2014-2024 DÖNEMİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN YAPISI

Türkiye’deki bankacılık sektöründe, mevduat bankaları sermaye yapıları doğrultusunda kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar olarak gruplandırılmaktadır. Banka sayısı zaman içinde değişiklik göstermiş olup, 1954 yılında kamu sermayeli bankaların sayısı 14 iken, bu sayı 1964’te 12’ye, 1986’da 8’e, 1992 yılında 6’ya, 1995 yılında 5’e, 1998 yılında ise 4’e düşmüştür. 2001 yılına gelindiğinde kamu sermayeli bankaların sayısı sadece 3’e inmiş ve sonraki yıllarda bu sayı sabit kalmıştır. Özel sermaye yapısına sahip bankalar ile yabancı sermaye yapısına sahip bankaların sayıları arasındaki ilişki de zamanla değişmiştir. 2006 yılına kadar özel sermaye yapısına sahip bankalar, yabancı sermaye yapısına sahip bankalardan sayı olarak daha fazla iken, sonraki yıllarda yabancı sermaye yapısına sahip bankalar sayıca özel sermaye yapısına sahip bankaları geçmiştir. Bu değişim, sektördeki küreselleşme, yabancı yatırımlar ve ekonomik reformlarla doğrudan ilişkilidir. (TBB, 2020). Tablo 2, Türkiye’deki bankacılık sektöründe 2014-2024 yılları arası sermayeyi elinde bulundurana göre banka sayılarındaki gelişimi göstermektedir.

Tablo 1. 2014-2024 Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Banka Sayılarının Sahiplik Yapısına Göre Dağılımı

Mevduat Bankası	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kamuya Ait	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
Özele Ait	11	9	9	9	9	9	9	8	8	9	11
Yabancıya Ait	19	21	21	21	21	21	21	21	21	21	22
Toplam	33	33	33	33	33	33	32	32	33	33	37

Kaynak: TBB (Şubat 2020); TBB (Şubat 2021); TBB (Ocak 2022); TBB (Ocak 2023); TBB (Ocak 2024); TBB (Ocak 2025)'den derlenmiştir.

Tablo 2'ye göre, 2014-2024 aralığında Türkiye'de faaliyette olan mevduat bankalarının sahiplik yapısına bakıldığında, sermayesi kamunun elinde bulunan mevduat bankası sayısı 2024 yılına kadar üç olarak varlığını sürdürmüştür. Özel sermaye yapısına sahip mevduat bankası sayısı, Tekstil Bankası'nı Çin Halk Cumhuriyetinde mukim Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) Limited'in devralması ve Garanti Bankası'nı da İspanyada yerleşik Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA)'nın devralmasıyla, 2014 yılında on birden 2015 yılında dokuza düşmüş, 2020 yılına kadar sayı dokuz olarak devam etmiş, bu değişikliklerle yabancı sermaye yapısına sahip mevduat bankası sayısı 2014 yılında on dokuz iken 2015 yılında yirmi bire yükselmiş ve 2023 yılına kadar bu sayıda varlığını sürdürmüştür. 2021 yılında Adabank'ın TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu)'ye devredilmesiyle özel sermaye yapısına sahip mevduat bankası sayısı sekize düşmüş, 2023 yılında Türk Ticaret Bankası'nın TMSF'den özel sermaye yapısına sahip mevduat bankası grubuna geçmesiyle sayı tekrar dokuz olmuştur. 2024 yılında dijital banka olarak faaliyette bulunmak üzere kurulan sermayesi kamunun elinde bulunan mevduat bankası olan Ziraat Dinamik Banka, özel sermaye yapısına sahip mevduat bankaları olan Colendi Bank ve FUPS Bank ile birlikte sermayesi kamunun elinde bulunan mevduat bankası sayısı dörde, özel sermaye yapısına sahip banka sayısı on bire yükselmiş, Enpara Bank'ın kurulup yabancı sermaye yapısına sahip mevduat bankası grubuna geçmesiyle de bu banka grubunda sayı yirmi ikiye yükselmiştir.

Tablo 2. 2024 Yılında Mevduat Bankalarının Sektörel Dağılımı (%)

Banka Türleri	Toplam Varlıklar	Krediler	Mevduat
Sermayesi Kamuya Ait Bankalar	41,4	40,2	47,4
Özel Sermaye Yapısına Sahip Bankalar	30,7	29,6	30,6
Yabancı Sermaye Yapısına Sahip Bankalar	21,6	22,7	22,0
Mevduat Bankalarının Sektör Payı Toplamı	93,7	92,4	100,0

Kaynak: TBB (Haziran 2025); TBB (Temmuz 2025).

Tablo 3, mevduat bankalarının toplam varlıklar, toplam krediler ve mevduata göre 2024 yılındaki sektörel dağılımı göstermektedir. Tablo 3'e göre; 2024 yılı itibarıyla kamu sermayeli mevduat bankalarının ait toplam varlıklar, toplam krediler ve mevduatı da içeren temel göstergelerde belirgin olarak öne çıktığı görülmüştür. Bu bankalar, sektördeki hakimiyetlerini sürdürerek, diğer gruplarla kıyaslandığında en yüksek paya sahip olmuşlardır. Kamu bankalarının toplam varlıklardaki payı %41,4, kredilerdeki payı %40,2 ve mevduattaki payı %47,4 olmuştur. Kamu bankalarını izleyen grup ise özel sermayeli mevduat bankalar olup, bu gruptaki bankalar sırasıyla ikinci en büyük paya sahiptir. Yabancı sermayeli mevduat bankaları sayı olarak en yüksek grup olmasına rağmen sektörde daha küçük bir yer kaplamakta, dolayısıyla toplam varlıklar ve krediler gibi alanlarda oransal olarak daha sınırlı bir etkiye sahip olmaktadır. Bu veriler, her bir banka grubunun sektördeki farklı stratejilerini ve etkinlik düzeylerini gözler önüne sermektedir.

3. ÖZSERMAYE KÂRLILIĞI BİLEŞENLERİ

Diğer işletmelerde olduğu gibi bankaların da temel hedefi kâr maksimizasyonunu sağlamaktır. Burada en yüksek düzeye çıkarılmak istenen kâr; banka sahip ve ortaklarının TL başına elde edeceği kârı ifade eden özsermaye kârlılığıdır. Özsermaye kârlılığı modeli, bankanın elde ettiği özsermaye kârlılığının kaynaklarını birkaç temel bileşene ayırmaktadır. Bu temel bileşenler, alt bileşenler vasıtasıyla varsa problemli alanları veya bankanın geliştirmek isteyeceği alanları belirlemek için analiz edilir (Rose ve Fraser, 1988: 201). Başlangıçta yalnızca şirketler tarafından uygulanan bu analiz, zamanla geliştirilmiş ve bankacılık sektöründeki finansal performans ölçümü için de kullanılmaya başlanmıştır (Balaj, 2015: 72).

Bankanın finansal durumunu detaylı olarak gösteren önemli bilgiler, yalnızca bir finansal oranda değil, birkaç finansal oranda ortaya çıkmaktadır. Finansal oranların bir bileşimi, bankanın kâr performansının kaynakları hakkında daha çok bilgi ortaya koyabilmektedir. Hiçbir oran, firmanın performansının birden fazla

yönünü açıklayamaz. Özsermaye kârlılığı bileşenleri, özsermaye çarpanı (kaldıraç), kâr marjı ve varlık verimliliği oranlarının bileşiminden oluşmaktadır. Bu yöntem, analiz yapanın, bir bankayı yöneten temel ilişkileri aynı anda görmesine imkân sağlamaktadır. Özsermaye kârlılığı, aşağıdaki gibi tanımlanabilir (Hempel & Simonson, 1999: 458, 459):

$$\text{Özsermaye Kârlılığı} = \frac{\text{Net kâr}}{\text{Özsermaye Toplamı}} \quad (1)$$

$$\text{Özsermaye Kârlılığı} = \text{Varlık Kârlılığı} \times \text{Özsermaye Çarpanı} \quad (2)$$

$$\text{Varlık Kârlılığı} = \text{Kâr Marjı} \times \text{Varlıkların Verimliliği} \quad (3)$$

ise;

$$\text{Özsermaye Kârlılığı} = \text{Kâr Marjı} \times \text{Varlıkların Verimliliği} \times \text{Özsermaye Çarpanı} \quad (4)$$

Burada;

$$\text{Kâr Marjı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Toplam Gelir}} \quad (5)$$

$$\text{Net Kâr} = \text{Toplam Gelir} - \text{Toplam Maliyet} \quad (6)$$

(6) bankanın gelirlerinin ve maliyetlerinin kaynağı açısından gelir tablosu detayını göstermektedir.

$$\text{Varlık Verimliliği} = \frac{\text{Toplam Gelir}}{\text{Toplam Varlıklar}} \quad (7)$$

$$\text{Toplam Varlıklar} = \text{İşletme Sermayesi Varlıkları} + \text{Sabit Varlıklar} \quad (8)$$

(8) bankanın bilançodaki varlıkların detayını vermektedir.

$$\text{Özsermaye Çarpanı} = \frac{\text{Toplam Varlıklar}}{\text{Özsermaye Toplamı}} \quad (9)$$

Özsermaye çarpanı (9) ise bir bankanın özsermayesine göre ne kadar yatırımda bulunduğunu gösterir.

Genel olarak bankaların varlıklarında kredilerin büyük pay sahibi olduğu değerlendirildiğinde aslında özsermaye çarpanı dolaylı olarak bir bankanın özsermayesine göre ne kadar kredi kullandığını göstermektedir. Özsermayesine göre yüksek kredi kullandıran bankanın özsermaye çarpanı yüksek çıkmaktadır. Bu durum, Türkiye’deki bankacılık sektöründe kamu bankalarında özellikle pandemi ve sonrasında yoğunlukla görülmektedir.

Yukarıdaki formüllere göre; özsermaye kârlılığı, dönem sonu net kârın özsermayeye bölünmesi suretiyle hesaplanır (1). Bunun yanı sıra, öz sermaye kârlılığı, varlık kârlılığı ile özsermaye çarpanının çarpımıyla da bulunabilir (2). Varlık kârlılığı, kâr marjı ile varlık verimliliğinin çarpılmasıyla elde edilir (3). Dolayısıyla, öz sermaye kârlılığı, kâr marjı, varlık verimliliği ve öz sermaye çarpanının çarpılmasıyla hesaplanabilir (4). Eğer bir bankanın öz sermaye kârlılığı sektör ortalamasının altında kalıyorsa, bu durumu açıklamak için bu formül, sorunun kaynağını belirlemede yardımcı olabilmektedir. Bu şekilde, öz sermaye kârlılığındaki düşüşün kâr marjı, varlık verimliliği veya öz sermaye çarpanından hangisinden kaynaklandığı net bir şekilde tespit edilebilir. Bu tespiti yaparken özsermaye kârlılığı bileşenleri yolu ile bankanın bilanço hesaplarına ve gelir tablosu hesaplarına kadar inmek mümkündür.

4. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ KAMU BANKALARININ ÖZSERMAYE KÂRLILIĞI BİLEŞENLERİNE GÖRE PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde, 2014-2024 yılları arasında kamu bankalarının finansal performansları, özsermaye kârlılığı bileşenlerine göre özel, yabancı mevduat bankaları ve bankacılık sektör ortalaması ile karşılaştırmalı olarak incelenecektir. İlk aşamada, özsermaye kârlılığının bileşenleri üzerinde durulacak, ardından özsermaye kârlılığı bileşenleri içerisinde yer alan varlık kârlılığı ve bu kârlılığa etki eden faktörler ele alınacaktır.

4.1. Özsermaye Kârlılık Oranının Hesaplanması ve Oran Bileşenlerinin Analiz Edilmesi

Net dönem kârı özsermayeye bölündüğünde “özsermaye kârlılık oranı” bulunur. Bankanın sahip ve hissedarlarının; bankaya koydukları sermayenin; her bir Türk Lirasına karşılık elde ettikleri kârı gösteren bir

orandır. Bu oran ayrıca “varlık kârlılığı” oranı ile “özsermaye çarpanı oranının” çarpılması sonucu hesaplanabilir.

Varlık kârlılık oranı, dönem “net kârının varlık toplamına bölünmesi” ile elde edilir. “Özsermaye çarpanı”, banka tarafından yapılan plâsmanlar yani gelir getiren yatırımlar sonucunda karşılaşılabilecek riskin derecesini göstermektedir ve “varlık toplamının özsermayeye bölünmesi” ile hesaplanır. Mali analiz sonucunda özsermaye kârlılığı düşük hesaplanmış olabilir. Bu durumda problemin “varlık kârlılık oranı” veya “özsermaye çarpanı sonucu”nun düşük olmasından kaynaklandığı düşünülür. Başka bir ifadeyle; varlıkların kârlı plâsmanlarda kullanılmamış olması ya da eldeki varlıkların özsermaye içindeki payının yetersiz olması seçenekleri ile karşılaştırılır. Tablo 3’te mevduat bankaları gruplandırılmış, 2014 - 2024 yıllarını kapsayan dönemdeki özsermaye kârlılığı ve bileşenleri incelenmiş ve daha sonra tablo değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Mevduat Bankalarının 2014-2024 Dönemi Özsermaye Kârlılığı ve Bileşenleri

Yıllar	Özsermaye Kârlılık Oranı				Varlık Kârlılık Oranı				Özsermaye Çarpanı			
	Dönem Net Kârı / Özsermaye (%)				Dönem Net Kârı / Varlık Toplamı (%)				Varlık Toplamı / Özsermaye Toplamı (X)			
	Kamu	Özel	Yabancı	Sektör Ort.	Kamu	Özel	Yabancı	Sektör Ort.	Kamu	Özel	Yabancı	Sektör Ort.
2014	15,3	12,4	8,0	12,0	1,5	1,4	0,8	1,4	9,4	8,6	9,6	8,5
2015	14,7	9,0	11,0	10,8	1,5	1,0	1,2	1,2	9,9	9,1	9,1	8,9
2016	16,1	13,5	12,3	13,5	1,6	1,5	1,4	1,5	10,2	9,1	8,9	9,0
2017	17,5	13,6	13,7	14,3	1,7	1,5	1,5	1,6	10,6	8,8	8,7	9,0
2018	13,5	13,2	14,3	13,4	1,2	1,5	1,6	1,4	10,9	8,5	8,6	9,0
2019	8,7	10,0	12,5	10,6	0,7	1,2	1,5	1,2	11,3	8,2	8,2	8,9
2020	9,4	10,8	10,1	10,3	0,8	1,2	1,1	1,1	12,7	8,8	8,8	9,9
2021	6,5	17,8	17,1	14,2	0,4	1,8	1,8	1,3	17,0	10,8	11,1	12,5
2022	24,2	48,0	42,7	37,7	1,8	5,4	4,3	3,6	13,5	7,9	9,2	9,9
2023	22,4	37,1	41,8	33,1	1,7	4,1	4,3	3,1	13,9	9,2	9,4	10,7
2024	21,0	18,0	33,1	24,9	1,4	1,7	3,6	2,2	14,7	10,9	9,0	11,2
Ortalama	15,4	18,5	19,7	17,7	1,3	2,0	2,1	1,8	12,2	9,1	9,1	9,8

Kaynak: TBB (Haziran 2025); TBB (Temmuz 2025) verilerinden elde edilmiştir.

Tablo 3, özsermaye kârlılığı ve bileşenlerini göstermektedir. Özsermaye kârlılık oranı, dönem net kârın özsermayeye bölünmesiyle elde edilmiştir. 2014–2024 dönemi mevduat bankaları özsermaye kârlılığı incelendiğinde; 2014-2018 yılları arasında kamu bankalarının oranı sektör ortalamasının ve 2018 yılı yabancı bankalar hariç diğer banka gruplarının üzerinde orana sahip olduğu görülmektedir. 2014-2018 yılları arasında özsermaye kârlılığının diğer banka gruplarının ve sektör ortalamasının üzerinde olmasının nedeni; kamu bankalarının hem varlık kârlılığının hem de özsermaye çarpanının diğer banka gruplarının ve sektör ortalamasının üzerinde olmasıdır. 2018 yılında, kamu bankalarının özsermaye çarpanının sektör ortalamasının üzerinde olmasına rağmen varlık kârlılığının sektör ortalamasının altında kalması nedeniyle, %13,5 olan özsermaye kârlılığı %13,4 olan sektör ortalamasına çok yakın olarak gerçekleşmiştir.

2019-2024 yılları arasında kamu bankaları için yüksek özsermaye çarpanına rağmen düşük özsermaye kârlılığı dönemi başlamıştır. Bu dönemde özsermaye kârlılığının düşük olmasının sebebi, varlık kârlılığının sektör ortalamasının çok altında gerçekleşmiş olmasıdır. Bunun anlamı, kamu bankalarının kullandıkları kredilerin toplam varlıklara oranı yüksek olmasına rağmen kâr marjı ile varlıkların verimliliği çarpımından elde edilen varlık kârlılığının düşük olmasıdır. Burada, sonraki bölümde çalışma biraz daha derinleştirilerek problemin kaynağının kâr marjından mı yoksa varlıkların verimliliğinden mi kaynaklandığının tespiti mümkün olacaktır.

4.2. Varlık Kârlılık Bileşenlerinin Analizi

Varlık kârlılık oranı, dönem net kârının varlıkların toplamına bölünmesiyle hesap edilmektedir. Ek olarak varlık kârlılık oranına, kâr marjı ile varlıkların verimliliğinin çarpılması yoluyla da ulaşılmaktadır. Kâr marjı, dönem net kârının gelir toplamına bölünmesiyle; varlık verimliliği oranı ise gelir toplamının varlık toplamına bölünmesi yoluyla elde edilmektedir. Bankanın performansı değerlendirilirken; varlık kârlılık oranı sektör ortalamasının üzerinde olan bankanın performansının yüksek olduğu, ortalamanın altında ise düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Varlık kârlılık oranı sektör ortalamasından düşük olan bir bankada problemin nedenini belirlemek için oranın bileşenlerine bakmak yerinde olur. Problem iki sebepten kaynaklanabilir: Kâr marjının veya varlık

verimlilik oranının düşük olması. Kâr marjının düşük olması, yeterli miktarda finansal ürün ve hizmet satışının gerçekleştirilmiş olmasına rağmen elde edilen net kârın düşük olduğu anlamına gelir.

Bu durum, banka insan kaynaklarının çabasının optimum düzeyde kâra dönüştürülemediği olduğunu gösterir. Varlık verimlilik oranının düşük olması ise; varlık toplamının yeterli düzeyde gelir getirecek plasmanlar içerisinde değerlendirilmediği şeklinde yorumlanır. Bankanın varlık kalemleri içinde yer alan nakdi değerler ve maddi duran varlıklar; faaliyetlerin sürdürülmesinde banka için gerekli olmasına rağmen gelir getirici özellikleri bulunmamaktadır.

Tablo 4’te ilgili banka gruplarının 2014 - 2024 yılları arasını kapsayan dönemde varlık kârlılık oranları ve bu oranın bileşenleri incelenmiş daha sonra ise tablo değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Mevduat Bankalarının 2014-2024 Dönemi Varlık Kârlılığı ve Bileşenleri

Yıllar	Kâr Marjı(%)				Varlık Verimliliği(%)				Varlık Kârlılık Oranı(%)			
	Dönem Net Kârı/Toplam Gelir				Gelir Toplamı* /Varlık Toplamı				Dönem Net Kârı/Varlık Toplamı			
	BANKA ÇEŞİTLERİ				BANKA ÇEŞİTLERİ				BANKA ÇEŞİTLERİ			
	KAMU SERMAYELİ	ÖZEL SERMAYELİ	YABANCI SERMAYELİ	SEKTÖREL ORTALAMA	KAMU SERMAYELİ	ÖZEL SERMAYELİ	YABANCI SERMAYELİ	SEKTÖREL ORTALAMA	KAMU SERMAYELİ	ÖZEL SERMAYELİ	YABANCI SERMAYELİ	SEKTÖREL ORTALAMA
2014	17,0	15,8	8,3	15,4	8,4	8,4	9,3	8,4	1,5	1,4	0,8	1,4
2015	16,8	13,0	10,3	14,0	8,3	8,3	8,6	8,2	1,5	1,0	0,9*	1,2
2016	17,2	16,0	14,3	16,4	8,6	8,7	9,0	8,6	1,6	1,5	1,4	1,5
2017	17,3	16,7	16,9	17,5	8,8	8,8	9,3	8,7	1,7	1,5	1,5	1,6
2018	11,1	13,1	13,3	13,0	10,6	11,4	12,0	10,8	1,2	1,5	1,6	1,4
2019	6,7	10,5	11,9	10,4	10,5	11,0	12,1	10,7	0,7	1,2	1,5	1,2
2020	8,6	13,3	12,1	12,0	7,7	8,7	8,9	8,1	0,8	1,2	1,1	1,1
2021	4,5	17,0	15,6	12,5	8,2	8,6	8,9	8,2	0,4	1,8	1,8	1,3
2022	13,6	34,3	29,3	25,4	10,9	13,8	13,0	12,1	1,8	5,4	4,3	3,6
2023	10,2	21,8	23,1	17,9	13,9	15,7	15,9	14,7	1,7	4,1	4,3	3,1
2024	6,1	7,1	13,7	9,4	20,5	21,7	23,6	21,2	1,4	1,7	3,6	2,2
ORTALAMA	11,7	13,9	13,3	14,3	10,6	11,4	11,9	10,9	1,3	1,3	1,4	1,4

*Gelir Toplamı=Faiz Gelirleri+Temettü Gelirleri+Net Ticari Kâr veya Zarar+Net Ücret Komisyonu Geliri +Diğer Faaliyet Gelirleri

Kaynak: TBB (Haziran 2025) TBB (Temmuz 2025) verilerinden elde edilmiştir.

Tablo 4, mevduat bankalarının 2014-2024 yılları arasındaki kâr marjı ile varlık verimliliği oranlarının çarpımından oluşan varlık kârlılık oranlarını göstermektedir. Kamu bankalarının varlık kârlılık oranları, Tablo 3’te incelenen özsermaye kârlılık oranlarına benzer şekilde gelişim göstermiştir. Buna göre kamu bankaları, 2014-2016 yılları arasında sektör ortalamasına göre daha yüksek kâr marjı, 2014-2017 yılları arasında sektör ortalamasına göre daha yüksek varlık verimliliğine sahipken, kâr marjında 2017-2024 yılları arasında, varlık verimliliğinde 2021 yılı hariç 2018-2024 yılları arasında sektör ortalamasının altında orana sahip olmuşlardır. Bunun sonucunda kamu bankaları, 2014-2017 yılları arasında sektör ortalamasına göre daha yüksek varlık kârlılığı elde ederken kâr marjının ve varlık verimliliğinin düşük olduğu 2018-2024 yılları arasında sektör ortalamasının altında varlık kârlılığı elde etmişlerdir. Kamu bankalarının 2019-2024 yılları arasında sektör ortalamasının altında özsermaye kârlılığı elde etmelerinin kaynağı, aynı dönemde daha yüksek özsermaye çarpanına sahipken sektör ortalamasına göre daha düşük kâr marjı ve varlık verimliliği oranlarına sahip olmalarıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyette bulunan mevduat bankalarından kamu bankalarının 2014-2024 yıllarına ait faaliyetlerinin sonucu ortaya çıkan finansal performansları, özel ve yabancı bankalar ile bankacılık sektör ortalamasına göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Finansal performans göstergesi olarak özsermaye kârlılığı ve bileşenleri yöntemi kullanılmıştır. Özsermaye kârlılık oranı, dönem net kârın özsermayeye bölünmesiyle elde edilmiştir. Kamu bankalarının 2014-2024 dönemi özsermaye kârlılığı incelendiğinde; 2014-2018 yılları arasında sektör ortalamasının ve 2018 yılı yabancı bankalar hariç diğer banka gruplarının üzerinde özsermaye kârlılığı oranına sahip olduğu görülmektedir. 2014-2018 yılları arasında özsermaye kârlılığının diğer banka gruplarının ve sektör ortalamasının üzerinde olmasının nedeni; hem varlık kârlılığının hem de özsermaye çarpanının diğer banka gruplarının ve sektör ortalamasının üzerinde olmasıdır. 2018 yılında, kamu bankalarının özsermaye çarpanının sektör ortalamasının üzerinde olmasına rağmen varlık kârlılığının sektör ortalamasının altında kalması nedeniyle, %13,5 olan özsermaye kârlılığı %13,4 olan sektör ortalamasına çok yakın olarak gerçekleşmiştir. 2019-2024 yılları arasında kamu bankaları, yüksek özsermaye çarpanına rağmen düşük özsermaye kârlılığı elde etmiştir. Bu dönemde

özsermaye kârlılığının düşük olmasının nedeni, varlık kârlılığının sektör ortalamasının çok altında gerçekleşmiş olmasıdır. Bunun anlamı, kamu bankalarının kullandıkları kredilerin toplam varlıklara oranı yüksek olmasına rağmen kâr marjı ile varlıkların verimliliği çarpımından elde edilen varlık kârlılığının düşük olmasıdır. Kâr marjı ile varlık verimliliği oranının çarpımı ile varlık kârlılık oranı elde edilmektedir. Kamu bankalarının 2014-2024 yılları arasında elde etmiş olduğu varlık kârlılık oranları, özsermaye kârlılık oranlarına benzer şekilde gelişim göstermiştir. Buna göre kamu bankaları, 2014-2016 yılları arasında sektör ortalamasına göre daha yüksek kâr marjı, 2014-2017 yılları arasında sektör ortalamasına göre daha yüksek varlık verimliliğine sahipken, kâr marjında 2017-2024 yılları arasında, varlık verimliliğinde 2021 yılı hariç 2018-2024 yılları arasında sektör ortalamasının altında orana sahip olmuşlardır. Bunun sonucunda kamu bankaları, 2014-2017 yılları arasında sektör ortalamasına göre daha yüksek varlık kârlılığı elde ederken kâr marjının ve varlık verimliliğinin düşük olduğu 2018-2024 yılları arasında sektör ortalamasının altında varlık kârlılığı elde etmişlerdir.

Bu çalışma, kamu bankalarının (mevduat) 2014-2024 dönemi finansal performanslarını özsermaye kârlılığı bileşenleri yöntemi kullanarak literatüre katkı sağlamaktadır. Çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran kısıt likidite yeterliliği oranları ve yönetim becerisini ölçen oranların yer almamasıdır. Yine çalışma, kamu sermayeli bankaların performansını bir bütün olarak ölçmesi ile farklılaşmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, kamu mevduat bankalarının 2014-2024 yıllarını içeren finansal performansları farklı yöntemler kullanılarak incelemek isteyenlere öncü ve yol gösterici bir çalışma olacaktır.

KAYNAKLAR

- Ajmera, B. C. (2012). Analysis of financial health of banking industry through Dupont model. *Global Journal of Research In Managemen (GJRM)*, 2(2), 58-75. <http://www.publishingindia.com/gjrim/40/analysis-of-financial-health-of-banking-industry-through-dupont-model/190/1489/>, 05.09.2020.
- Akbulut, R. ve Albayrak, A. S. (2009). Mevduat bankalarında performansın mülkiyet yapısına göre finansal göstergelerle incelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 46(530), 27 – 40.
- Aktaş, H. ve Kargın M. (2007). Türk bankacılık sektöründeki yabancı ve ulusal bankaların finansal oranlar açısından karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi*, 14(2), 31 – 45.
- Alali, M. S. (2019). The use of DuPont modified financial model in evaluating the financial performance of Kuwaiti banks. *Journal of Banking and Financial Dynamics*, 3(1), 1-9. <http://ecsenet.com/index.php/2576-6821/article/view/32>.
- Arslan, E. (2017). Türk bankacılık sisteminde aktif büyüklüğüne göre ilk yedi bankanın karlılık ve verimlilik açısından karşılaştırmalı analizi: 2003 – 2015 dönemi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(34), 170-192.
- Arslan, E., Bora, A., & Amanat, A., H. (2020a). Comparative analysis of conventional and Islamic banking: the case of Bakhtar bank transforming into Islamic bank of Afghanistan. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(3), 479-493. doi: 10.18657/yonveek.711902.
- Arslan, E., Bora, A. ve Amanat, A., H. (2020b, Ekim 23-24). Financial analysis of Afghanistan International Bank [Sözlü Sunum]. 12. Uluslararası Çin’den Adriyatik’e Sosyal Bilimler Kongresi, Faryab Üniversitesi, Maymana, Afganistan, 127-137.
- Arslan, E. ve Bora, A. (2021). Türk Bankacılık sektöründe mevduat bankalarının finansal performanslarının DuPont sistemine göre incelenmesi: 2015-2019 dönemi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(43) 6356-6376. doi: 10.26466/opus.930091.
- Arslan, E. ve Bora, A. (2022). Türk bankacılık sektöründe faaliyette bulunan kalkınma ve yatırım bankalarının 2015 – 2020 dönemi performanslarının özkaynak karlılığı bileşenlerine göre incelenmesi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (21), 27-40. <https://dergipark.org.tr/bsbd>.
- Ata, H. A. (2009). Banka yabancılaşmasının Türkiye’deki yerli ve yabancı bankalar açısından karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4), 109 – 124.
- Balaj, D. (2015). A comparison of financial performance of domestic and foreign banks in Kosovo by using DuPont model. *Acta Universitatis Danubius. Economica*, 11(6), 71-86. <http://journals.univ-danubius.ro/index.php/oeconomica/article/view/3053/3027>, 06.09.2020.
- Demirel, E., Atakişi A. ve Abacıoğlu S. (2013). Bankacılık faaliyet oranlarının panel veri analizi: Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların durumu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 59, 101 – 112.
- Demirtaş, T. (2024a). Comparative analysis of return on equity ratios with Dupont method to the banking sector groups in Türkiye. *ISRG Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, II(V), 7-13. <https://isrgpublishers.com/isrgjahss>.
- Demirtaş, T. (2024b). Islamic bank's profitability analysis with Dupont method: Country cases. *International Journal of Social Science and Human Research*, 7(11), 8558-8565. doi: 10.47191/ijsshr/v7-i11-62.
- Denizer, C. (1999). Foreign entry in Turkey’s banking sector, 1980–97. *The World Bank, Working Papers*. <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-2462>.
- Gümüş, U. T. ve Çıbık, E. (2018). Borsa’da işlem gören gayrimenkul yatırım ortaklığı işletmelerinin birleşik oran analizi (Dupont) yöntemiyle performansının ölçülmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2178-2194. doi:10.17218/hititsosbil.421602.
- Gümüş, F., B. ve Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk bankacılık sektörünün CAMELS analizi yöntemiyle 2002-2013 yılları arasında performans analizi. *AKÜ İİBF Dergisi*, XVII(2), 83 – 106.
- Haider, A. (2016). Comparative analysis of financial efficiency of bank of Baroda and HDFC bank using DuPont model. *International Journal of Research in Management, Economics and Commerce*, 6(8), 9-18. http://indusedu.org/pdfs/IJRMEC/IJRMEC_907_96475.pdf.
- Hempel, G. H. & Simonson, D. G. (1999). *Bank Management* (5th Ed.). John Wiley & Sons Inc.
- Kandemir, T. ve Arıcı, N. D. (2013). Mevduat bankalarında Camels Performans değerlendirme modeli üzerine karşılaştırmalı bir çalışma (2001-2010). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 61 – 87.
- Katı, M. (2024). Kamu sermayeli mevduat bankalarının finansal performans analizi: SV-TOPSIS uygulaması. *Mali Çözüm*, 34(181), 159-178.
- Önal, S., Eraslan, S. ve Özdoğan, H., A. (2021). Türkiye’de özel ve kamu katılım bankalarının 2015-2020 dönemindeki karlılıklarının oran analizi yöntemiyle incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 109-124. doi: 10.47147/ksuiibf.906317.
- Önal, S. ve Mat, M. (2017). Türkiye’deki özel katılım bankalarının üç aylık periyotlarla 2014-2016 döneminde karlılıklarının oran analizi yöntemiyle incelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(16), 87-94.

- Önal, Y. B. ve Sevimeser, N. C. (2006). Yabancı banka girişlerinin Türk bankacılık sistemine etkileri: yerli ve yabancı bankaların etkinlik analizi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 295-312.
- Rahman Z., & Mia, R. (2018). Deconstruction of ROE: An implementation of DuPont model on selected Bangladeshi commercial banks. *International Journal of Economics and Financial Research*, 4(6), 165-170. <http://arpgweb.com/?ic=journal&journal=5&info=aims>.
- Rooplata P. (2016). DuPont analysis of nationalised banks in India. *International Journal of Management, IT & Engineering*, 6(12), 211-223. https://www.ijmra.us/2016ijmie_december.php.
- Rose, P. S., & Fraser D. R. (1988). *Financial institutions* (3rd Ed). Business Publications.
- TBB. (Temmuz 2020). Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1959 – 2019. <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>.
- TBB. (Şubat 2020). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları, Aralık 2019.
- TBB. (Şubat 2021). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları, Aralık 2020.
- TBB. (Ocak 2022). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları, Aralık 2021.
- TBB. (Ocak 2023). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları, Aralık 2022.
- TBB. (Ocak 2024). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları, Aralık 2023.
- TBB. (Ocak 2025). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları, Aralık 2024.
- TBB. (Haziran 2025). Seçilmiş Rasyolar 2014-2024.
- TBB. (Temmuz 2025). Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1959-2024.
- Yücel, L. İ. (2009). Türkiye’de faaliyet gösteren kamu bankaları, özel sermayeli bankalar ve yabancı bankaların performanslarının 2002–2007 döneminde temel bileşenler ve faktör analizi ile değerlendirilmesine ilişkin bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (12), 118 – 138.